

e-ISSN: 1694-867X

№2(3)/2023, 21-28

УДК: 930.1

DOI: [10.52754/1694867X_2023_2\(3\)_4](https://doi.org/10.52754/1694867X_2023_2(3)_4)

**“ДУЙНО ТАРЫХЫ” ОКУУ КИТЕБИНДЕГИ ИЗИЛДӨӨНҮН ЖАНА ОКУТУУНУН
УНИВЕРСАЛДУУ ИННОВАЦИЯЛЫК ЫКМАЛАР ТОПТОМУ ЖӨНҮНДӨ**

ОБ УНИВЕРСАЛЬНЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ПРИЕМАХ И МЕТОДАХ ИССЛЕДОВАНИЯ
И ОБУЧЕНИЯ В УЧЕБНОМ ПОСОБИИ “МИРОВАЯ ИСТОРИЯ”

MULTIPURPOSE INNOVATIVE TECHNIQUES AND METHODS OF RESEARCH AND
TEACHING IN THE TEXTBOOK “WORLD HISTORY”

Акунов Аалыбек

Акунов Аалыбек

Akunov Aalybek

т.и.д., профессор, И.Раззаков атындагы Кыргыз мамлекеттик техникалык университети

д.и.н., профессор, Кыргызский государственный технический университет им И.Раззакова

Doctor of History, Professor, Kyrgyz State Technical University n.a. I. Razzakov

aakunov@gmail.com

Темирбекова Асель Темирбековна

Темирбекова Асель Темирбековна

Temirbekova Asel Temirbekovna

с.и.к., И.Раззаков атындагы Кыргыз мамлекеттик техникалык университети

к.п.н, Кыргызский государственный технический университет им И.Раззакова

Candidate of Political Sciences, Kyrgyz State Technical University n.a. I. Razzakov

asel_temirbekova92@mail.ru

“ДҮЙНӨ ТАРЫХЫ” ОКУУ КИТЕБИНДЕГИ ИЗИЛДӨӨНҮН ЖАНА ОКУТУУНУН УНИВЕРСАЛДУУ ИННОВАЦИЯЛЫК ЫКМАЛАР ТОПТОМУ ЖӨНҮНДӨ

Аннотация

Бул макалада тарых илимдеринин кандидаты, доцент Ж.А.Адилбаев менен тарых илимдеринин кандидаты, доцент А.Б.Дуйшөнбаеванын “Дүйнө тарыхы: доорлор жана цивилизациялар; географиялык ачылыштар; согуштар жана революциялар; мыйзамченемдүүлүктөр жана келечек” аталышындагы 2021-жылы жарык көргөн студенттер менен магистранттар үчүн жазылган окуу куралына сын пикир камтылган.

Ачкыч сөздөр: методология, эс-тутум, цивилизация, прогресс, тарых, мыйзам ченемдүүлүк, доор, согуш, революция.

ОБ УНИВЕРСАЛЬНЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ПРИЕМАХ И МЕТОДАХ ИССЛЕДОВАНИЯ И ОБУЧЕНИЯ В УЧЕБНОМ ПОСОБИИ “МИРОВАЯ ИСТОРИЯ”

MULTIPURPOSE INNOVATIVE TECHNIQUES AND METHODS OF RESEARCH AND TEACHING IN THE TEXTBOOK “WORLD HISTORY”

Аннотация

Данная статья является рецензией на учебное пособие для студентов и магистрантов “Мировая история: эпохи и цивилизации; географические открытия; войны и революции; закономерности и будущее” кандидатов исторических наук, профессора Ж.А.Адилбаева и доцента А.Б.Дуйшенбаевой.

Abstract

This article is a review of the textbook for students and Masters students “World History: Eras and Civilizations; geographical discoveries; wars and revolutions; Regularities and the Future” Candidates of Historical Sciences, Professor Zh.A. Adilbaev and Associate Professor A.B. Duishenbaeva.

Ключевые слова: методология, разум, память, цивилизация, прогресс, история, закономерность, эпоха, война, революция.

Keywords: methodology, mind, memory, civilization, progress, history, regularity, era, war, revolution.

Киришүү

1991-жылы 21-декабрда Алматы шаарында союздук республикалардын башчылары чогулуп Беловеж келишимин колдоого алышып СССР жашоосун токтотту деп жарыялашкан. Ошентип коммунисттик империя кулаган болучу. Ал эми 1991-жылы 31-августа Кыргызстан Республикасынын он экинчи чакырылышындагы Жогорку Советинин чукул чакырылган сессиясынын токтому менен республиканын территориясында коммунисттик партиянын ишмердигине тыйуу салынып жана ал партиянын менчиги улутташтырылган.

КПСС таркатылгандан кийин, адамдардын аң сезимин ноктолоп кулга, маңкуртка айланткан марксизм-ленинизм, коммунисттик идеология жоюлгандан кийин, ойлонууга жана жазууга коюлган социализмдин тузактары менен торлору таштандыга ыргытылгандан кийин эркиндикке ээ болгон адамдардын өздөрүн курчап турган дүйнөгө карата көз караштары кескин өзгөрө баштаган, эркин ойлонуп, өз алдынча чечим кабыл алууга жана аны өз жоопкерчилиги астында ишке ашырууга ашыгышкан.

Мындай көрүнүш коомчулуктун өз улутунун тарыхына карата, салт-санаага, эс-тутумга карата болгон мамилелеринде өзгөчө билинген... Постсоветтик мейкиндикте эми гана эгемендикке ээ болушкан мурдагы союздук республикалар жанталаша өз тарыхын кайрадан жаза башташкан... Кыргыз тарыхчылары да четте калышпай, өз улутунун тарыхынын буга чейин изилденбей, айтылбай жана жазылбай келген көйгөйлүү маселелеринин үстүнөн иштей башташкан.

Ошол мезгилден баштап өз улутунун эле тарыхын эмес, дүйнө тарыхынын да коммунисттик бурмаланган көз караштан жазылган өңүтүн эмес реалдуу көрүнүшүн билүүгө, окуп үйрөнүүгө кызыгуулар биздин өлкөдө да күн санап артып келет. Төмөндө терең талдоого алынып, колдонулган ыкмаларынын артыкчылыктуу жактары көрсөтүлүп жана айрым сын пикир айтылып аткан окуу куралы дүйнө тарыхын жаңыча көз карашта үйрөнүүгө арналган китептердин бири. Бул китеп тарых илимдеринин кандидаты, доцент Ж.А. Адилбаев менен тарых илимдеринин кандидаты, доцент А.Б. Дуйшөнбаеванын “Дүйнө тарыхы: доорлор жана цивилизациялар; географиялык ачылыштар; согуштар жана революциялар; мыйзамченемдүүлүктөр жана келечек” (Ош, 2021, 266 Б.) аталат жана ал студенттер менен магистранттар үчүн жазылган окуу куралы болуп эсептелинет.

Тарыхты изилдөөнүн жана окутуунун совет бийлиги кезинде бекем орнотулган марксисттик-лениндик-коммунисттик формациялык методологиясынан жана социализм калыбынан постсоветтик аймакта пайда болгон эгемен мамлекеттер жапырт баш тартышканы менен алардын ордуна модерндик же постмодерндик изилдөө ыкмалары жеңил-желпи эле орной калган жок. Айрым бир постсоветтик республикалар бул багытта ыкчам алдыга жылып, жаңыча ой-жүгүртүү, жаңыча көз караштар жана жаңы ыкмалар менен изилденип жазылган өз ата мекен тарыхынын көп томдордон турган басылмаларын жарыкка чыгарганга үлгүрүштү жана бул багыттагы илимий иштери андан ары улантылууда.

Ал эми Кыргызстанда бул актуалдуу маселе жөнүндө сөз жүзүндө көп эле айтылып келгени менен иш жүзүндө алгылыктуу иш жок, сөз кылып айта турган же мына деп көрсөтө турган эмгектер саналуу гана, жана алар мамлекеттик саясаттын үзүрү эмес, айрым авторлордун жеке демилгеси менен жарык көргөн эмгектер десек туура болот. Жаңыча изилдөөнүн методдорун иштеп чыгуу жана аларды окумуштуулар колдонгондой кылып

калыптандыруу тарыхчылылардын бүгүнкү күндөгү өтө зарыл жана өтө курч маселеси бойдон каала берүүдө.

Дүйнө тарыхын бир чакан окуу куралына батыруу, албетте, мүмкүн эмес. Мындай максат, мындай аракет авторлор тарабынан да коюлбаганы талашсыз. Бул окуу куралын даярдоодо авторлор окурмандын көңүлүн дүйнө тарыхын ийне-жибине чейин тизмектеп жазып чыгууга эмес, ал тарыхты окуп үйрөөнүү ыкмасына, кандай калыпка салып дүйнө тарыхын үйрөнсөк ал тарых чындыкка көбүрөөк жакын болот, анын өнүгүү мыйзам ченемдерин толугураак ачып берет, бүгүнкү адамзаттын тарыхый келечеги кандай болот, кайсы багытта өнүгөт... сыяктуу усулдук маселелерге бурат. Кыргызча усул же ыкма, кээде усулдук ыкма деп да калабыз, бул байыркы гректердин метод деген сөзүнөн келип кирген, мааниси окуу, ыкма, түшүнүк дегенге жакын. Методология - метод жөнүндөгү окуу. Демек Усул же ыкма дегенибиз – бул окуудагы же илимдеги алдыга койгон максатка жетүүнүн ыкмасы, жолу, ачыгы деген маанини берет.

Аталган окуу куралында дүйнөнүн кыскача тарыхы авторлору тарабынан жаңыча усулдук ыкмаларды колдонуунун негизинде цивилизациялык өнүгүүнүн алкагында шарттуу беш доорго бөлүнүп, алардын ар бири инновациялар, инсандар, таблицалар, тексттер менен коштолуп берилген.

Дүйнө тарыхын авторлор төмөнкүдөй беш доорго бөлүп караган: I Бөлүм Байыркы доор жана алгачкы цивилизациялар; II Бөлүм Дүйнөлүк цивилизациялардын өнүгүүсүнүн феодалдык доору; III Бөлүм. XVIII- XIX кылымдын I жарымындагы индустриалдуу цивилизациянын жаралышы жана дүйнөлүк өнүгүүнүн карама-каршылыктары; IV Бөлүм Биринчилик үчүн күрөш: XIX кылымдын II жарымындагы XX кылымдын I жарымындагы дүйнөлүк өнүгүүлөр; V Бөлүм Экинчи дүйнөлүк согуштан кийинки дүйнө жана цивилизациялык өзгөрүүлөр. Жогоруда келтирилген ар бир доорду окуп үйрөөнүү үчүн бирдей усулдук калып, универсалдуу ыкма десек да туура болот, колдонулган – алгач “тарых” деп аталган бөлүгү ушул доорду мүнөздөө үчүн керек болгон тарыхый фактыларды, процесстерди жана технологияларды камтыйт. Андан кийинки бөлүгү “цивилизация” деп аталып инновациялар, инсандар, таблицалар, тексттер менен коштолуп берилген.

Дүйнө тарыхын беш формацияга бөлүп окуу советтик мезгилде айныгыс ыкма катары кабылданып, мектептерден баштап жогорку окуу жайларына чейинки тарых боюнча окуу китептери жалаң ушул калыпка ылайык жазылып келген. Ал эми биз сөз кылып жаткан окуу куралы дүйнө тарыхын окуп үйрөнүүдө цивилизациялык ыкманы колдонууну сунуштап отурат. Беш формациялык ыкма колдонгонго оңой болгону менен адамзаттын тарыхын үйрөнүүгө келгенде чындыктан бир топ алыс эле, бул ыкманын калпыс жактары көп болчу. Ал эми сын пикир айтылып жаткан окуу куралдын авторлору сунуштаган цивилизациялык ыкма дүйнө тарыхын үйрөнүүдө чындыкка канчалык жакын болгону менен бул ыкманы колдонуу оңой-олтоң иш эмес экендиги бул окуу куралынан көрүнүп турат.

Авторлор биринчи кезекте цивилизация деген терминге карата өздөрүнүн көз карашын тактап алуудан баштаган экен. Цивилизация - маданияттын синоними. Материалдык баалуулук. Коомдун материалдык жана руханий өнүгүүсүнүн денгээли жана баскычтары. Коомдун варварчылыктан кийинки этабы. Терминдин азыркы кездеги мазмунунда – өндүрүштүн, социалдык мамилелердин, саясий турмуштун, илимдин жана маданияттын,

өнүгүүнүн башка элементтеринин салыштырмалуу, жогорку денгээли менен айырмаланган дүйнө прогрессинин баскычын атоого болот – деп жазылат окуу куралда.

Цивилизациянын өнүгүүсүнүн негизги мыйзам-ченемдүүлүгү - жаны муун тарабынан мурда жаралган баалуулуктарды жаңы шартка жана керектөөлөргө ылайыктап, кайра иштеп чыгуу менен өздөштүрүү. Учурдагы цивилизациянын саясий баалуулуктары: турмуштун демократиялык түзүлүшү, эркиндик, адам укугу, социалдык тендик, акыйкаттык принциптери, укуктук мамлекеттин негиздерин камсыз кылуу, тынчтык үчүн күрөшүү, калк арасында өз-ара карым-катнашты күчөтүп, ынтымак мамилелерин тереңдетүү болот деген ойдобуз – дешет авторлор.

Ошол эле учурда, цивилизациянын башкы максаты - эзелтеден сакталып келген элдик салттарды, баалуулуктарды кармоо менен калктын экономикалык, саясий жана социалдык маселелерин ыраттуу чечилиши экендиги талашсыз. ...Акыл-эске жана адилеттикке негизделген коомду цивилизациялык коом деп атоого болот дешет авторлор. Ушул жерден айта кетүүчү сөз бар. Заманбап Кыргызстандагы жогорку окуу жайлары адистерди даярдоодо акылга, илим-билимге көп көңүл буруу менен бирге эс, эс-тутум жагдайын унутта калтырууда. Алсак, жождор окуу пландарын түзгөндө тарых, Манас таануу, Маданият таануу, Дин таануу сыяктуу эс-тутум багытындагы сабактарга сааттарды же аз бөлүүгө аракет кылышат, же таптакыр эле окуу планынан сызып салышчу болду. Бул окуу куралынын авторлору цивилизациялык ыкманы колдонууда акыл-эстин ордун жогору койгондугу колдоого татырлык десек туура болот.

Адамзат тарыхындагы эң байыркы цивилизация Жакынкы Чыгыштын Түштүк Месопотамиясында, ал мезгилде Шумер деп аталган аймакта неолит дооруна туура келген айыл чарба революциясынан кийин жаралган. Дүйнөдөгү эң алгачкылардан болгон кытай цивилизациясы түрдүү булактардагы маалымат боюнча үч миң жылдан көбүрөөк мезгил ичинде өмүр кечирип келет. Анын тарыхы Кытай жергесинде эң алгачкы мамлекеттүүлүк пайда болгондон башталат.

Ал эми акыркы цивилизация, авторлордун жазгандары боюнча, ааламдашууга багыт алган мезгилден башталат. ХХIк. калыптана баштаган жалпылык, өз ара байланыштардын жана бири – биринен көз карандылыгынын күчөшү менен мүнөздөлөт. Адамдар окшош кызыкчылыктар жана милдеттер (дүйнөлүк климаттын жогорулашы ж.б. экологиялык маселелер, диний экстремизм, терроризм, баңгизаттын жайылышы, эпидемиялар, эл аралык кылмыштуулук, иммиграция, өзөктүк куралдын көбөйүшү) менен жашап калды.

Физиктердин ою боюнча азыркы цивилизация 100 жылдан кийин планетардык же глобалдык цивилизацияга айланышы мүмкүн. Бул – дүйнөлүк коом бир бүтүн экономикалык жана социалдык системага айланат – дегенди түшүндүрөт. Интернеттин пайда болушу жана аны менен байланышкан технологиялар чыныгы маданий революция болуп калды – деген бүтүм менен окуу куралы соңуна чыгат.

Окуу куралын даярдоодо авторлор пайдаланган адабияттардын арасында Азия жана Африка тарыхы боюнча жарык көргөн эмгектердин болушу көздү кубандырат. Окуу куралы болобу, же илимий эмгек болобу эмнегедир батыш окумуштууларынын эмгектерин пайдаланганга, тарыхый мисалдарды тандаганда да көбүн эсе батыштын тарыхынан алганга көнүп калгандай жагдай байкалат да бизде. Бул окуу куралында Чыгыштын тарыхы кеңири

чагылдырылып, Азия менен Африканын белгилүү тарыхий инсандарына көбүрөөк басым жасалганы байкалып турат. Окуу куралдын авторлорунун биринин мурда жарык көргөн эмгегинин (“Чыгыштын тарыхы боюнча тарыхый окуялардын, аталгылардын жана түшүнүктөрдүн энциклопедиялык сөздүгү”./ Түз. Ж.А.Адилбаев – ондолуп толуктанган 2-басылышы. – Ош, 2014. – 392 б.) кеңири колдонулушу да буга күбө.

Окуу куралындагы ар бир доордун тарыхын үйрөнүүдө “тарых” жана “цивилизация” усулдук ыкмалары колдонулганын жогоруда айтып өткөн элек. Бул ыкма авторлор сунуштаган беш доордун тарыхын жазууда жалпы калып катары кабылданган. Бул ыкма А.Дж.Тойнбинин “Тарыхты окуп үйрөнүү” деген китебинде ал өзү аныктаган адамзат тарыхы башынан кечирген ондогон цивилизациялардын тарыхын жазууда колдонгон ыкмага үндөшүп кетет. А.Д.Тойнби үчүн цивилизация деген – бул анын ичинде синхрондуу жана эквиваленттүү түрдө жүзөгө ашырылуучу “маданияттын дүйнөлүк ансамблинин” руханий баалуулуктары. Тойнбинин ою боюнча бардык цивилизациялар өнүгүүнүн бирдей циклин басып өтүшөт: генезис (жаралуу), өнүгүү, сынуу, бузулуу, кыйрап жок болуу. А.Дж.Тойнби, бардык “цивилизацияларды” баа жеткис деп эсептеп, бардык цивилизациялар үчүн кандайдыр бир “туура” деп эсептелген жолду таңуулаган болбойт” - деп келип, расизм менен неоколониализмди сынга алган – деп белгилешет авторлор.

Сөз болуп жаткан окуу куралынынын ичинде ар бир доордун тарыхын изилдеп жазганда авторлор колдонгон “Тарых” ыкмасын карап көрөлү. Бул ыкма авторлорго каралып жаткан доордун негизги, өзгөчөлүк мүнөзүн ачып берүү үчүн зарыл болгон окуяларды, талашсыз фактыларды, мезгилди өзгөрткөн процесстерди мисал катары кароо үчүн эң сонун ыңгайды, утуштуу жагдайды түзүп, максатка жетүү үчүн колдонууга жеңил болгон каражат катары кызмат кылганын көрөбүз. Китептеги беш доордун ар биринин “тарых” бөлүгүнө, андагы бири бирин толуктаган, логикалык тыгыз байланыштагы тарыхий окуялардын ирееттүү тизмегине үнүлө карасаңыз, анда окуу куралды жазган авторлордун дүйнө тарыхын эң мыкты билеерине, дүйнө тарыхын жазган атактуу авторлордун эмгектери менен терең тааныш экендигине, жалпы тарыхты изилдөө боюнча эбегейсиз жеке тажырыйбалары бар экендигине күбө болосуз. Окуу куралынан Азия, Африка, дегеле Чыгыш тарыхынан келтирилген көптөгөн тарыхий мисалдарды жолуктурганда өзгөчө толкундануу жана канааттануу сезимдери пайда болот.

Эми “Цивилизация” бөлүмүнө токтололук. Ар бир доорду жазганда анын маңызын ачып берүү үчүн авторлор бир нече цивилизацияларга токтолушкан. Беш доордун тарыхын жазганда авторлор жалпысынан ондогон цивилизациялар жөнүндө сөз кылат. Алардын арасында батыш авторлору үстүртөн караган, көз кырын алыстан салган, бирок ошол доордун мүнөзүн айкын чагылдырган Чыгыш, Азия жана Американын байыркы цивилизациялары да бар. Ушул ыкмага ылайык ар бир доорду окуп үйрөнүүдө дагы тереңирек сүңгүп кирсек, анда андагы цивилизациялардын саны мындан да көп болоору шексиз. Мындай учурда окуу куралынын көлөмү мындан бир нече эсе көп болушу күтүлмөк.

Ошол ондогон цивилизацияларды окуп үйрөнүүдө авторлор тарабынан – Инновациялар, Инсандар, Таблицаалар, Документтер жана Тексттер деген универсалдуу ыкмалар топтому колдонулган. Бул ыкмалар топтому ар бир цивилизациянын маңызын ачып берүүдө жалпылама калып катары пайдаланылган. Бул окуу куралын жазган авторлор үчүн да, бул китепти пайдалануу менен сабак өтүүчү окутуучулар үчүн да, китепти окуган

студенттер менен магистранттар үчүн да мындай ыкма изилдөөгө ыңгайлуу, айтып берип окутууга ийкемдүү жана жөнөкөй, ал эми өз алдынча окугандарга жеңил жана түшүктүү экендиги талашсыз жана бул авторлордун утуштуу жагы десек туура болот.

Ал эми ушул ыкмалар тизмегиндеги беш бөлүктүн ар бирин өзүнчө карасак, андагы келтирилген мисалдар менен инсандар, таблицалар менен тексттердин мазмуну, ушулар аркылуу цивилизациянын маңызын ачып берүү авторлор үчүн “балыкты сууга коё бергендей” эле өтө ыңгайлуу шарттарды түзүп бергенин көрүүгө болот. Окумуштуу болобу же катардагы окурманбы жогорудагы окуу китебинин авторлору сунуштаган ыкмалар топтомундагы бөлүктөрдүн ар бирине өзү керек жана туура деп эсептеген мисалдар менен материалдарды кийирүү жана пайдалануу менен ошол каралып жаткан цивилизациянын жандуу картинасын түзүүгө толук мүмкүнчүлүктөрдү алат. Бул багытта сөзүбүздү улай берсек, анда ал көпкө созулуп кетеери анык...

Биз сын пикир айтылып жаткан окуу куралынын мазмунуна, дүйнө тарыхынын ондогон талаштуу учурлары боюнча авторлордун омоктуу ой-бүтүмдөрүнө, өзгөчө постсоветтик доордогу дүйнөлүк катнаштын өзгөрүүлөрү боюнча, ааламдаштыруу процессинин ой-кырлары боюнча авторлордун жеке ойлоруна, ж.б.у.с. китептеги маңыздуу, глобалдуу маселелерге кеңири токтолбостон, бир гана авторлордун ушул окуу куралын жазууда колдонушкан жана сунуш кылышкан усулдук ыкмаларына, алардын айрым бир өзгөчөлүктөрүнө окурмандын көңүлүн бурганга аракет кылдык.

Окутуунун усулун өздөштүрбөй туруп эле сабак берип жүрүшкөн мугалимдер көп, илимий изилдөөнүн усулдук ыкмаларын үйрөнбөй эле макала жазышкан, ал тургай илимий эмгек жазып коюшкан илимий кызматкерлер арбын. Окутууда да, илимде да бүгүнкү күндө Батышы да, Чыгышы да инновациялык технологияларды колдонуу жагынан бир топ алдыга кетишти. Өзгөчө постсоветтик доордун алгачкы жылдарында тышкы дүйнө менен байланыштардын солгундашы жана ички турмуш көйгөйлөрүнүн көбөйүп кетишинен улам илим менен билимдин усулдук ыкмалар багытында Кыргызстан абдан эле артта калган экен. Бул чөйрөдө аракет кылган окумуштуулар биздин өлкөдө сейрек учурайт.

Чын чынына келгенде билим менен илимдин сырдуу эшигинин ачкычы – бул усулдук ыкма болуп эсептелери илгеритеден эле белгилүү. Жогоруда ал жөнүндө айттык эле. Кээде биз ачкычыбыз жок эле илимдин жабык эшигин каккылаган көрпөндөгө окшош элес калтырабыз. Сын пикир айтылып аткан китептин эң башкы артыкчылыгы анын инновациялык ыкмаларды колдонуу менен жазылгандыгында десек адилет баа болот. Китептин контенттик мазмундуу жагдайларынын артыкчылыктуу жактарын айтпаганда да авторлор тарабынан цивилизациялык ыкманын андан ары “тарых”, “цивилизация”, Инновациялар, Инсандар, Таблицалар. Документтер жана Тексттер деген универсалдуу ыкмалар тизмеги колдонулгандыгы мактоого татыктуу десек туура болот.

Окуу китебинин авторлору сунуштаган ушул ыкмалардын схемасын колдонуу менен жалпы билим берүүчү мектептеги тарых сабагын өткөрүү, жогорку окуу жайларындагы тарых предметин (ага чегерилген саат-көлөмүнө ылайык) окутуу дүйнө тарыхын болобу, же ата-мекен тарыхынбы объективдүү чындыкка көбүрөөк жакындатып, окуучулар үчүн тарыхтын ой-кырларын, бүктөм жерлерин толугураак ачып, тарыхты жандуу, кызыктуу жана түшүнүктүү кылып берет эле деп терең ишенебиз. Окуу куралынын авторлоруна чың ден

соолук, илим жана жаш муундарга билим берүүдөгү ишмердиктерине ийгиликтерди каалайбыз!